

bok recensioner

Bra om depressioner — mindre bra om kriser

GUNNAR HOLMBERG

Depression, diagnos och behandling

Almqvist & Wiksell International, Uppsala 1980, 151 s, ca kr 98: —

Depression är ett vanligt symtom i psykiatrisk verksamhet och även på vårdcentralen ser allmänläkaren ofta deprimerade patienter. Det är därför en angelägen bok som Gunnar Holmberg skrivit. Han har på ett instruktivt och lärorikt sätt behandlat det svåra ämnet om atypiska depressioner, depressioner av olika slag och problemen kring klassifikation. Jag har dock svårt att förstå att man vinner så mycket på att införa en ny beteckning, specifik periodisk depression, på det som hittills kallats endogen depression. Jag saknar också en översikt över den multidimensionella klassifikationen, som Ottosson och Perris pläderat för. I synnerhet då det gäller depressioner, där tillståndet hos samma patient kan växla från period till period och där orsakerna till ett enskilt skov kan vara varierande, ter sig för mig den multidimensionella diagnosmetoden som den bästa.

Holmberg har i sin framställning enligt min mening sett det depressiva syndromet väl ensidigt ur biologisk synvinkel. Visserligen redogör han

för psykologiska orsaker till depression men han behandlar inte mer ingående kriser och sorgreaktioner. Enligt min erfarenhet kan det vara svårt att dra gränsen mellan en krisreaktion med starka regressiva drag och en reaktiv depression. I den psykiatri som samarbetar med somatiska discipliner och alldeles speciellt för allmänläkare verksamma i primärvården är det vanligt med kriser. Många kroppsliga sjukdomar och i synnerhet allvarliga sådana leder till svåra och långvariga krisreaktioner av liknande slag som depressioner. I en bok för allmänläkare hade det varit på sin plats med en mer ingående diskussion om denna aspekt.

De biologiska behandlingsmetoderna får en ingående och kunnig beskrivning. Den ovana läkaren kan här finna många värdefulla råd och stor hjälp då det gäller att välja lämpliga psykofarmakologiska metoder.

Däremot tycker jag att Holmberg redogör rätt ytligt för de psykoterapeutiska metoderna och inte klargör distinktionerna mellan olika tekniker. Eftersom boken riktar sig till allmänläkare, som naturligtvis inte skall syssla med egentlig psykoterapi, gör det kanske inte så mycket. Det hade dock varit på sin plats att mer detaljerat behandla frågan om vilka patienter, som skall remitteras till psykiatriskt vårdteam för psykoterapeutisk behandling.

Kapitlen om epidemiologi och etiologi är utmärkta och innehåller mycket fakta som resultat av ingående litteraturstudier. Litteraturhänvisningarna är till stor glädje för den som själv vill fördjupa sig i ämnet. Däremot upplever jag de två sista kapitlen som rätt speciella i en bok som riktar sig till allmänläkare. De olika rätt omständliga redogörelserna för diagnostik är av intresse för specialisten och det är vanligen också specialisten som har anledning att värdera behandlingsresultat.

Jag har bett om bedömning av bo-

ken både av blivande allmänläkare och av vårdpersonal på avdelningen. Båda kategorierna har upplevt boken som ett värdefullt hjälpmedel då det gäller att förstå depressioner. Man har tyckt att man får stor hjälp vid diagnostik och att boken innehåller bra beskrivningar av kliniken vid depressiva syndrom. Man har också upplevt råden om psykofarmakaval och sättet att genomföra behandlingen med tymoleptica mycket positivt. Vi har anledning att vara tacksamma mot Gunnar Holmberg för att han gjort denna fina insats och lagt ned ett så stort arbete på att till oss förmedla en bra översikt i ett viktigt ämne.

Börje Lassenius

En pionjär i det sociala arbetet

AGNES WIRÉN
G H VON KOCH

Banbrytare i svensk socialvård

Rabén & Sjögren, Ystad 1980, 251 s, ca kr 75 inkl moms

Om något år kommer en ny lagstiftning att träda i tillämpning inom det vidsträckta sociala arbetsområdet — Socialtjänstlagen. Många ser svårigheter och bekymmer torna upp sig. En långvarig diskussion om tvång och frivillighet gör inte förberedelsearbetet lättare. Ibland känns det befriande att ta del av problem och vedermödor hos dem som verkat före oss. Den som känner för detta har nu möjlighet att få veta en del hur det såg ut i vårt land vid sekelskiftet och tiden närmast efter. Namnet är G H von Koch — en social och kooperativ föregångsman i vårt land.

Agnes Wirén — dotter till von Koch — har bla faderns anteckningar och brev att tillgå och resultatet blir en inträngande bild av de fattigförhållanden som präglade vårt land

omkring sekelskiftet. von Kochs socialt känsliga samvete upprördes av de eländiga förhållanden som både landsbygdens och städernas växande arbetarskaror levde under.

Liksom Tage Erlander starkt påverkades av misären bland lantarbetare och statare i Skåne fann von Koch, som utbildats på Alnarp, att både den materiella och andliga nöden var oacceptabelt stor. von Koch övergav sin yrkesverksamhet inom lantbruket och blev till att börja med en av kooperationens pionjärer. Han tillhörde den lilla skara som bl.a. bildade Kooperativa förbundet 1899. Pionjärbetet inom kooperationen gav fortsatta inblickar i de sociala missförhållanden som rädde. Därför blev steget inte långt, då von Koch lämnade kooperationen och engagerade sig i arbetet med Centralförbundet för socialt arbete (CSA). Detta förbund bildades 1903 och initiativtagarna var två kvinnor (Gerda Meyerson och Gertrud af Klintberg). Även von Koch var med. Påfallande var att i organisationen verkade åtskilliga kvinnor. Kvinnorna hade ännu inte rösträtt och för männen gällde att "medborgarrätt heter pengar".

I det sociala väckelsearbetet kom CSA att spela en huvudroll. Varmhjärtade människor verkade för att få till stånd en förändring till det bättre för de fattiga. Ett exempel: I slutet av 1904 donerade en fd överläkare 20 000 kr till von Koch och CSA att användas för undersökning av de fattigas förhållanden. Syftet var att få till stånd en ny fattigvårdsförordning. Den omfattande undersökning, som von Koch m.fl. genomförde, uppenbarade än tydligare de fattigas eländiga förhållanden.

I landet fanns ca 3 000 fattigstugor (där de intagna hade tak över huvudet men i övrigt fick klara sig själva) ca 1 500 fattighus av skiftande beskaffenhet samt ca 360 fattiggårdar där "hjonerna" deltog i jordbruksarbete. Klientelblandningen var fruktansvärd och i en tidskriftsartikel 1905 utbrister von Koch: "O, denna

hemska sammanblandning av dåliga och sjuka hjon med hederliga gamla fattiga, som aldrig gjort annat än sitt bästa i livet ... När skall denna orättvisa hopblandning upphöra? När skola dessa "abnorma" fattiga - idioter, sinnes- och fallandesjuka - förflyttas till en anstalt, där de få ordentlig vård av läkare och som står under nödig kontroll?"

Undersökningen resulterade i en bok: Reformlinjer i svensk fattigvårds- och vårdslagstiftning. Denna banade väg för en statlig utredning och så småningom antog riksdagen fattigvårdslagen av år 1918.

Ett annat betydelsefullt initiativ av CSA var anordnandet 1906 av en kongress om fattigvård och folkförsäkring. 436 kommuner var representerade vid kongressen och Svenska fattigvårdsförbundet (senare socialvårdsförbundet) såg dagens ljus. På liknande sätt tillkom Svenska Stadsförbundet och Landskommunernas förbund (numera kommunförbundet). CSA "trädde i skuggan av sina egna resultat".

Text- och bildmaterialet i boken ger inblickar och påminnelser om den inhumana vård som långt fram i tiden bestods de fattiga. Skräcken för fattigvården möter vi ännu i våra dagar. Att denna "skräck" bygger på ett påtagligt verklighetsunderlag ger boken många exempel på. Varmhjärtade och oegennyttiga människor arbetade för en ny tid. von Koch var en av de främsta.

Bertil Johansson

Våra recensenter

Börje Lassenius är överläkare vid psykiatriska kliniken, Sundsvalls sjukhus, Bertil Johansson fd socialchef i Örebro.

Böcker till redaktionen

Staffan Marklund & Rune Åberg (red)

Framtidens önskade sociala förhållanden

- rapport från ett symposium, RR No 59 november 1980
Department of Sociology, University of Umeå, Umeå, 165 s

Sprirapport 39

Återanpassning efter hjärtinfarkt

Spris publikationstjänst, Stockholm 1980, 62 s

Socialstyrelsen redovisar 1980:6

Säkerhetsrisker i sjukvården

Del I

Liber distribution, Stockholm 1980, 136 s

Socialstyrelsen redovisar 1980:9

Barnmisshandel och annan vård av barn

Liber distribution, Stockholm 1980, 36 s

Socialstyrelsen anser 1980:5

Förebyggande av smittspridning inom hälso- och sjukvård

Liber distribution, Stockholm 1980, 67 s

Socialstyrelsen anser 1980:6

Utvecklingsstörda och föräldraskap

Liber distribution, Stockholm 1980, 24 s

Inger Zetzell

Äldre invandrare - En bakgrund

Rapport nr 5 Äldreomsorgsprogrammet
Socialstyrelsen, Distributionscentralen, Stockholm 1980, 45 s

Socialmedicinsk tidskrift nr 6 1981